

Felleskjøpet

INNSPILL TIL JORDBRUKSFORHANDLINGENE
2022

Til Rådet for jordbruksavtalespørsmål
21. mars

Innhold

Sammendrag og hovedprioriteringer	3
1 Økte markedsmuligheter for norsk korn.....	5
1.1 Matkorn – status og utviklingsmuligheter	5
1.2 Fôrkorn- og proteinvekster – markedsutsikter fremover	9
2 Stort behov for økt lønnsomhet - inntekts- og kostnadsutvikling	11
2.1 Arealutvikling – ta vare på kornarealene	14
3 Anbefalinger priser, tilskudd og tiltak	14
3.1 Endret prisnoteringssted for matrug.....	15
4 Frakttilskudd – et distriktsvirkemiddel.....	16
5 Bærekraftig kornproduksjon- god agronomi, reduserte klimagassutslipp og økt karbonopptak	18
6 Annet	19
6.1 Investeringsmidler	19
6.2 Økologisk korn.....	19
6.3 Forskningsmidler	19
6.4 Beredskap.....	19

Sammendrag og hovedprioriteringer

Dette innspillet er forberedt før invasjonen i Ukraina. Felleskjøpet Agri vil bidra aktivt i håndteringen av de landbrukspolitiske og markedsmessige utfordringer som oppstår, og ber partene sikre at det er tett dialog med markedsregulator.

Norske kornprodusenter må få styrket sin lønnsomhet. Lønnsomheten for et gjennomsnittlig kornbruk har over mange år vært lav og kornproduksjonen er blant produksjonene med svakest økonomi. Felleskjøpet Agri ber partene sørge for:

- kostnadskompensasjon for økte kostnader.
- at lønnsomheten i kornproduksjonen løftes til snittet av lønnsomheten i jordbruket i årets oppgjør. Med utgangspunkt i referansebruksberegningene fra 2021 tilsvarer det ca. 30 øre per kilo korn.
- inntektsgapet til andre grupper tettes, i tråd med Hurdalsplattformen og budsjettforliket.

Regjeringsplattformen og Stortingets budsjettbehandling viser klar vilje til forbedrede rammevilkår for norsk jordbruk. Økt norsk matkornproduksjon og økt andel norsk fôr er i hovedsak det som kan bidra til økt selvforsyning. Disse politiske målsettingene kan ikke finansieres i markedet alene. Det er derfor et betydelig behov for budsjettmidler. Risikoen over tid for redusert markedsandel for norsk matkorn, i konkurranse med RÅK-import, og derved redusert selvforsyningsgrad er ellers for stor. Økte priser på fôrkorn gir økt kraftfôrpris. Kompensasjon til husdyrsektoren kan gis gjennom et sett av virkemidler.

Felleskjøpet Agri har følgende hovedprioriteringer for årets jordbruksforhandlinger:

- 1) å styrke lønnsomheten i kornproduksjonen
- 2) å styrke distriktsjordbruket
- 3) å utvikle dagens, og å skape nye markedsmuligheter for norsk korn
- 4) å sikre en bærekraftig kornproduksjon og legge til rette for god agronomisk praksis

Styrke lønnsomheten i kornproduksjonen

Kornprisen må økes for å styrke lønnsomheten hos bonde og oppnå de politiske målsettingene om selvforsyning, men må i store grad kompenseres i form av prisnedskrivning (PNS) og matkorntilskudd. FKA mener en vesentlig del av styrket lønnsomhet i kornproduksjonen kan bestå av økte arealtilskudd. Det er viktig at partene i forhandlingene gjør en helhetlig vurdering av virkemiddelbruken og at virkemidlene bidrar til å øke markedsandelene for norsk korn, både i verdikjeden for husdyrfôr og for mel- og bakervarer.

Det er betydelig variasjon i lønnsomheten per årsverk mellom store og små kornbruk. For å ta vare på korndyrking i marginale områder og unngå tap av arealer og omlegging til gras, ber FKA om at økonomien styrkes også på mindre kornbruk. Det er i dag ingen virkemidler som sikrer en variert bruksstruktur i kornproduksjonen. Herunder foreslås en styrking av fraktordningene.

Sikre distriktsjordbruket: Styrke fraktordningene og innføre et frakttilskudd til bonde

- FKA ber partene styrke fraktordningene for korn- og kraftfôr slik at økninger i fraktkostnader dekkes og formålet med ordningene sikres.
- FKA ber partene innføre et nytt tilskudd som kompensasjon for fraktkostnader som følge av lang avstand til transittanlegg/målprisanlegg. Tilskuddet må komme kornprodusenten direkte til gode. Nærmere innretning av et slikt tilskudd foreslås gjennomgått av en partssammensatt gruppe og kan iverksettes fra 2023.

Det er behov for å gjeninnføre en ordning som ivaretar det politiske ansvaret for utjamning mellom områder med ulik avstand til industri eller transittanlegg. Felleskjøpet vil påpeke at et nytt tilskudd er avgjørende for å sikre videre drift av kornarealer med lengre avstand til kyst- eller kraftfôranlegg.

Bidra til økt produksjon og etterspørsel av norsk matkorn

FKA understreker behovet for at økonomien i matkorndyrkinga sikres i år, men også at økonomien sikres på lengre sikt. Svært høye internasjonale priser tilsier at det på kort sikt kan være rom for økt målpris på mathvete, uten vesentlig risiko for økt import. Ved en tilbakegang til et mer normalt prisnivå internasjonalt vil konkurransekraften til norsk matkorn ytterligere svekkes. Norsk matmel utfordres av økende import av hel- og halvfabrikata (RÅK-varer). Denne trenden har de senere år akselerert blant annet grunnet økt andel egne merkevarer (EMV) hos dagligvarekjedene og nyetablering av bakeriutsalgskjeder som baserer seg på deigimport. Også markedsandelen for mel til dagligvare og industri utfordres når internasjonale priser igjen normaliseres.

FKA har et tydelig mål om å øke bruken og preferansen av norsk matkorn og proteinvekster, og mener det er avgjørende å etableres en tydeligere merking av mel og bakervarer med norsk opprinnelse. Felleskjøpet Agri har bidratt til å etablere *Partnerskapet for norsk matkorn og plantproteiner*. Partnerskapet har som mål at norsk korn og planteproteiner kan ta posisjoner i markedet som i dag utfordres kraftig av import, og jobber mot at 90 % av matmelet skal være norsk i 2030. Felleskjøpet Agri ber om:

- at en økning i målpris på mathvete kompenseres med minimum 80 % i form av økt PNS og matkorntilskudd. Partene må legge stor vekt på at norsk matkorn og foredlingsindustri ikke taper markedsandeler når prisene igjen normaliseres på verdensmarkedet.
- at målprisen på hvete økes vesentlig mer enn for bygg, for å sikre at hvetedyrking er mer konkurransedyktig mot høytvete byggsorter.
- at partene bidrar til å oppnå ambisjonen om at 90 % av matmelet skal være norsk i 2030, jf. også Hurdalsplattformen om økt selvforsyning. Målet om økt selvforsyning må i hovedsak finansieres med budsjettmidler.

Styrke lønnsomheten for norsk fôrkorndyrking og økt andel norske råvarer i fôret

FKA har i sin bærekraftstrategi et mål om å øke norskandelen i fôret fra dagens 82 % og er involvert i en rekke satsninger, blant annet knyttet til å produsere mer og bedre grovfôr, produktutvikling av kraftfôr og utvikling av nye råvare. Dette er satsinger som vil kunne øke norskandelen i fôrseddelen og gi etterspørsel etter mer norsk korn. Felleskjøpet Agri ber partene:

- styrke lønnsomheten for norsk fôrkorndyrking, i tråd med ambisjonene om å heve inntektene i jordbruket.
- om at målprisen for havre økes mer enn for bygg
- fortsette satsingen på norsk proteinproduksjon og tiltak som styrker grovfôrproduksjonen.

Videreutvikle en bærekraftig kornproduksjon

FKA vektlegger behovet for å styrke tiltak knyttet til karbonbinding i jord, reduserte utslipp fra jord, samt god agronomi som gir høyere avling og bedre kvalitet på kornet, og vil derfor spesielt løfte frem behovet for drenering.

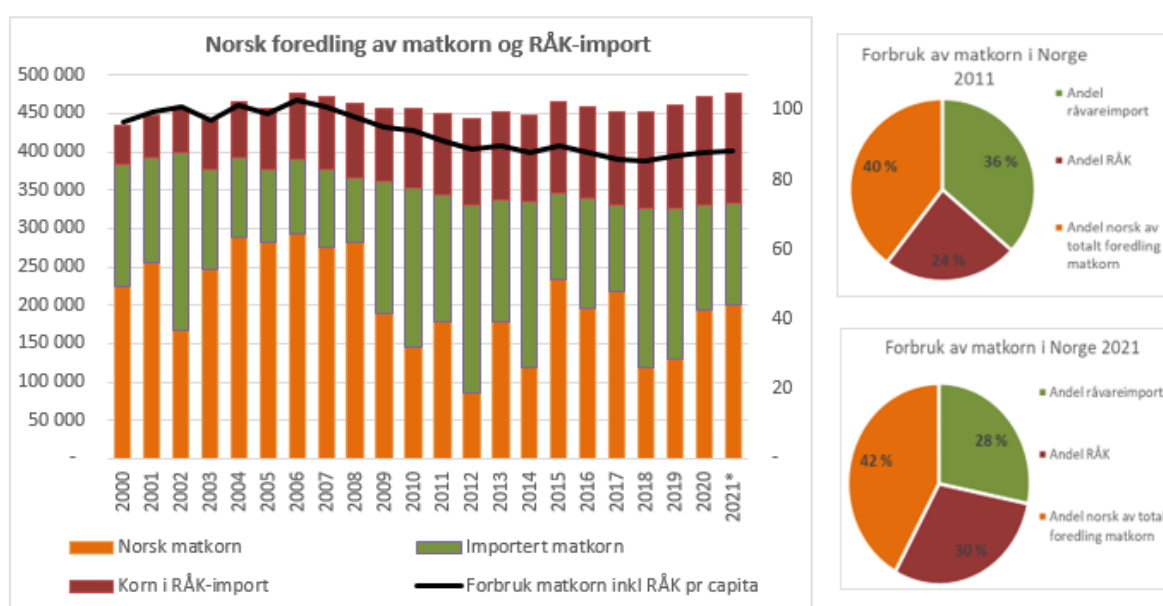
- FKA ber partene om å få på plass en helhetlig satsing på drenering med økt tilskuddssats, vurdering av behovet for rådgivningen, samt vurdere andre flaskehalser.

1 Økte markedsmuligheter for norsk korn

Norsk kornproduksjon dekker samlet sett ikke etterspørselen etter mathvete og karbohydratråvarer til kraftfôret, og det er markedsmessig rom for å dyrke mer norsk korn, både til mat og fôr. Det er initiativer og målsettinger som kan forsterke rommet for norsk korn, som målet om økt selvforsyning, økt bruk av norsk matkorn (Partnerskapet for matkorn) og en økt norskandel i fôrseddelen til husdyra. En nærmere markedsbeskrivelse av henholdsvis mat- og fôrkorn er gitt i delkapitlene under.

1.1 Matkorn – status og utviklingsmuligheter

Matkornforbruket per capita har vært synkende i tiårsperioden fra 2007 og utgjorde 85 kilo i 2018, inklusive beregnet korninnhold i RÅK-importen. De siste årene har vist en liten økning og forbruket i 2020 er 88 kilo (figur 1-1). 2020 og 2021 har vært preget av korona som har bidratt til økt innenlands forbruk.

Figur 1-1 Utvikling norsk foredling av matkorn, RÅK-import og forbruk per person, 2000 til 2021*. Kakediagrammene viser endringer i sammensetningen av forbruket basert på norsk foredlet, importert råvare og RÅK. (Kilde: Landbruksdirektoratet, omregninger av FKA)

Andelen norsk korn i melet økte fra nær 0 % på 1960-tallet og opp mot 75 % i 2004-2008, for deretter å falle (figur 1-2). Dette kan forklares av flere forhold. En hovedårsak var dårlige kornår fra 2008 og utover. Likevel er det først i 2019 vi begynner å se en tilsvarende norskandel som de første årene av 2000-tallet. I mellomtiden har det vært flere år med høge kornavlinger, men med ulike kvalitetsmessige utfordringer for hvetesortene. Kostnadsutviklingen i matindustrien har ledet til økt teknologisering og standardisering. Det gjør at variasjon i råvarekvalitet vanskeligere håndteres og kravet til standardisert råvare øker. Dette er utfordrende når norsk korn viser forskjell i kvalitet mellom år.

Det er grunnlag for mer foredling av norsk mathavre, også i år med ugunstig vær. De største utfordringene for dette ligger i drifts- og logistikkmessige forhold i kornhandelen. Når vi etter hvert har fått flere aktører på foredlingssiden, utløser dette også bredere aktivitet på leverandørsiden. Dette vil bidra til at vi får frem mer norsk grynnavre.

Det er også mulig å øke forbruket av mathvete i alle klasser, dersom en får til optimal sammenheng mellom produksjon og etterspørsel. Tradisjonelt har Norge importert hvete med høye proteintall og sterk glutenkvalitet (tilsvarende klasse 1 og 2), mens vi har hatt god tilgang på norsk råvare med lavere proteintall og svakere gluten. Planteforedling har bidratt til en suksessfull introduksjon av hvetesorter i klasse 1 og 2. Med sortene Mirakel (klasse 1) og Betong (klasse 2) har vi fått fram hvetesorter med sterke proteinkvaliteter som samtidig blir tatt i bruk av bøndene i stort omfang. Dette gir et godt grunnlag for å øke norskandelen.

I proposisjonen til Stortinget om fjorårets jordbruksoppgjør, har regjeringen tatt inn følgende:

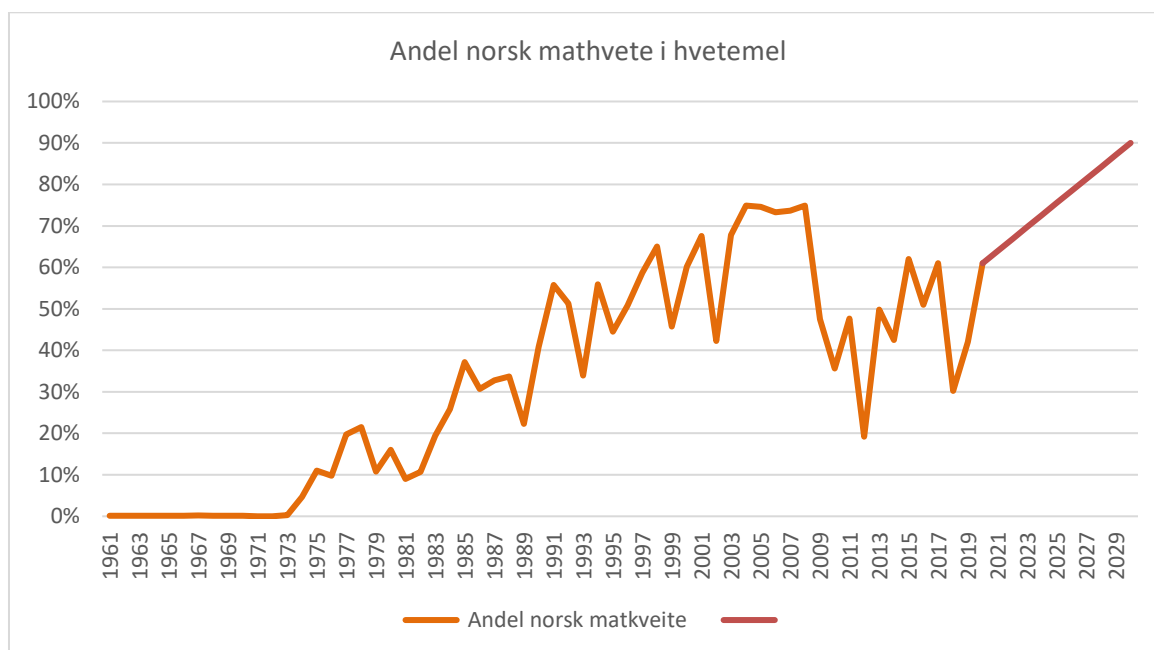
“Det kan stilles spørsmål ved om matmel- og kraftfôrindustrien i dag gir riktige prissignaler til kornprodusentene, slik at de produserer de kvalitetene som etterspørres [...] Dersom de ulike kvalitetene av mathvete i sterkere grad prisdifferensieres og sorteres innenfor rammen av målprisen, kan det gi avsetning av mer norskprodusert hvete.”

Felleskjøpet vil understreke at dialogen om tilpassing mellom tilbud og etterspørsel av ulike kvaliteter av matkorn pågår løpende og er den viktigste forutsetningen for at norskandelen er så høy som den er. Både været og rammevilkårene for 10 000 produsenter av korn gjør en nøyaktig tilpassing umulig.

PARTNERSKAPET FOR NORSK MATKORN OG PLANTEPROTEINER

Partnerskapet for norsk matkorn og planteproteiner ble stiftet 17.06.2021. Partnerskapet har som overordnet mål at korn og planteproteiner som importeres og som kan produseres i innenlands, produseres i Norge. Partnerskapet baserer seg på forskningsdrevet innovasjon. Det er en lovende nyvinning med tettere samhandling gjennom verdikjeden og består av de tre dagligvarekjedene, de største kornkjøperne, møllene, de ledende aktørene innen bakeri og annen foredling, de største forskningsinstitusjonene og næringsorganisasjonene. I Partnerskapet har medlemmene etablert følgende arbeidsstrømmer:

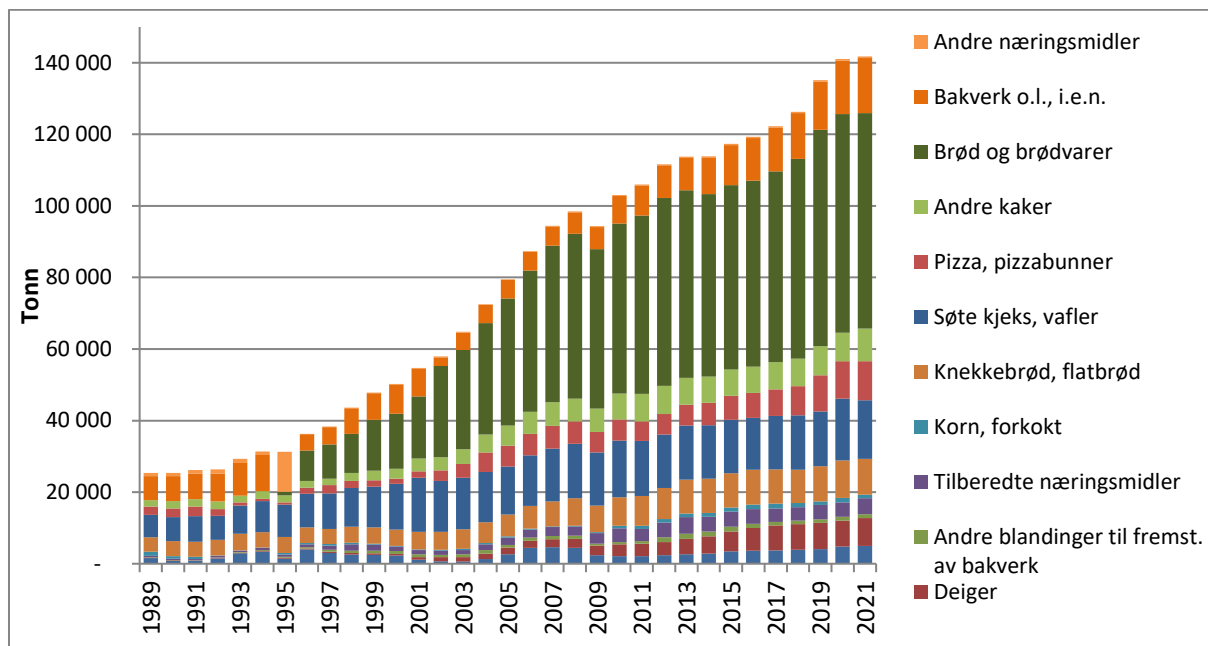
- Hvete: 90 % av matmelet skal være norsk i 2030.
- Havre: Havregryna skal være norske + en økt satsing på havreprodukter basert på ulike havrefraksjoner.
- Korn til middag: gjøre tacolefsa norsk og konkurrer med ris
- Urkorn og spesialkorn: Produsere i Norge det som importeres.
- Planteproteiner: Etablere en satsing på planeproteiner til mat.

Figur 1-2 Utviklingen i norskandel matkorn fra 1960 til 2021. Rød linje indikerer Partnerskapets mål for 2030.

IMPORTEN AV FERDIGVARER - RÅK

Import utgjør en stadig større andel av matkornforbruket. Fra 2010 til 2020 har beregnet andel av forbruket av matkorn fra RÅK-produkter økt fra 23 % til 30 % og tilsvarte om lag 141 000 tonn i 2021 (figur 1-3). Litt forenklet utgjør norsk matkorn om lag 1/3, importert matkorn 1/3 og importerte halvfabrikata og ferdigvarer (RÅK-varer) om lag 1/3 av samlet matkornforbruk. RÅK-importen representerer en særlig konkurranseutfordring for norsk produksjon og bruk av norske råvarer i forbrukermarkedet. Et eksempel på produktgrupper som konkurrerer direkte med norsk etablert industri og foredling er importen av pizza og pizzabunner. Det Orkla-eide merket Grandiosa har produksjon i Norge og konkurrerer med importerte merkevarer som Peppes og Dr. Oetker. Økningen i import av pizza og pizzabunner kan blant annet tilskrives suksessen ved introduksjonen av Peppes ferdigpizza, som produseres i Italia.

Figur 1-3 Estimert korninnhold i importerte produktgrupper fra 1989-2021 (beregninger av FKA)

Figur 3-1 viser estimert korninnhold i RÅK-importen. Den har økt jevnt siden midten av 1990-tallet. Det er brød og brødvarer som utgjør den største kategorien, og den har hatt en vekst på ca. 30 % de siste ti årene. Bakverk, deiger og pizzabunner er blant kategoriene med størst prosentvis vekst, hvor alle har om lag doblet seg de siste 10 årene. Deiger er et eksempel på et RÅK-produkt som konkurrerer med eksisterende innenlands produksjon.

BAKGRUNNEN FOR RÅK-IMPORT

RÅK-importen er regulert i EØS avtalens protokoll 3 og øvrige av EFTAs handelsavtaler. RÅK-tollen (1,96, kroner pr kg) ble fastsatt i protokoll 3 med utgangspunkt i prisforskjellene mellom jordbruksråvarer Norge og EU land, og avtalen ble implementert i 2002 og revidert i 2004. Kostnads- og prisveksten i Norge har ligget betydelig over kostnads- og prisveksten i EU siden. Dette har bidratt til å svekke norsk konkurransekraft og gjort import innenfor protokoll 3 mer attraktivt. Lønnskostnader, stordriftsfordeler og kapasitetsutnyttelse er blant kostnadsfaktorene som driver utviklingen. Her har konkurrerende matindustri i EU land betydelige fordeler sammenlignet med norsk matindustri. Dette er forhold som ikke kan reguleres innenfor jordbrukspolitikken.

Mel og bakervarer tilhører ulike tollregimer. Mens bakervarer ilegges toll som er fastsatt i protokoll 3 og tilsvarende (RÅK-toll), har mel tollsats som basis landbruksvare. Tollsatsen på hvetemel er administrert ned til 1,96 (bundet WTO kronetollsats på 3,19). Hittil har vært relativt liten import av ferdig mel til Norge, men den øker jevnt og i 2021 var importen på ca. 5 000 tonn (HS 11.01.000 og

11.03.1100). Dersom importen av mel øker vesentlig i omfang, eller det er åpenbar risiko for slik økning, vil Landbruksdirektoratet kunne øke tollsatsen opp til kr 3,19.

FORHOLD SOM KAN PÅVIRKE RÅK-IMPORTEN

Det er viktig å styrke preferansen for norske brød og kornprodukter. I dag er verdikjedene for brød, korn og bakevarer hel- eller delintegrert i de ulike dagligvarekjedene. Det vil si at hver av dagligvarekjedene har en hovedleverandør blant industribakerne, og at beslutninger som påvirker kategoriutvikling tas i samspillet mellom leverandør og dagligvare. Konkurransen mellom dagligvarekjedene på pris er betydelig, og de ser etter muligheter å skille seg ut fra sine konkurrenter. Økt bevissthet om opprinnelse hos forbrukere, åpner for at norsk opprinnelse kan bli en mer sentral konkurranseparameter i framtiden.

I Partnerskapet for norsk matkorn og planteproteiner har alle markedsaktørene i verdikjeden stilt seg bak et mål om at 90 % av melet som benyttes på norske møller skal ha norsk opprinnelse i 2030. Tilbakemeldingene fra dagligvare er at brød og bakevarekategorien over tid er underutviklet. En styrket satsing i produktkategorien, kombinert med en innsats gjennom verdikjeden for å øke tilgangen på tilpassede kvaliteter av norsk mel, vil kunne gi nye produkter merket med Nyt Norge. Tydelig merking er grunnleggende for å styrke forbrukernes mulighet, bevissthet og preferanser for å velge norske produkter i konkurransen mot import.

FORHOLD SOM BERØRER JORDBRUKSFORHANDLINGENE

Vurdering av målprisen for matkorn

Prisen til bonden for det norske kornet har alltid ligget høyere enn verdensmarkedsprisen på korn. Tilstrekkelig høy kornpris har vært et grunnleggende landbrukspolitisk virkemiddel for å opprettholde kanaliseringspolitikken, og for å stimulere til kornproduksjon i Norge. Som følge av dette har det vært benyttet toll og forskjellige ordninger for å redusere råvareprisen til industrien, for å legge til rette for bruk av norsk korn i konkurranse med importerte kornråvarer og bearbeida kornprodukter.

Prisnedskrivning (PNS) til korn går til registrerte foretak som kjøper norskprodusert korn fra produsent for videresalg eller bruk i kommersiell matmel- og kraftfôrindustri. Matkorntilskuddet går til registrert foretak som anvender korn til mel, gryn og cerealprodukter. Ordningene går til kornkjøper/mølle slik at de kan kjøpe norsk korn, lage matmel og selge det til bakerne en pris som gjør at det konkurrerer med importert mel og ferdige bakervarer. Det er med og sikrer avsetning av norsk korn mot importert vare, og gjør at man opprettholde en viss konkurransekraft både for mel og for RÅK-varer.

Med en fallende trend i forbruket av matkorn over tid og økende import av RÅK-varer som tar større markedsandeler, er det per i dag en begrensning for prisuttak på matkorn, uten bruk av PNS og matkorntilskudd. Mel- og bakerbransjen opplever et sterkt prispress på sine varer, blant annet på grunn av dagligvarekjedenes og andre sine muligheter til å importere rimelige deiger, brød og brødvare. Dette gjør at det kan være vanskelig for bakerbransjen å ta ut økte råvarekostnader fullt ut i prisforhandlinger, og kostnadsøkningen må tas fullt eller delvis av egne marginer.

Det er en risiko forbundet med å øke prisene på matkorn, uten bruk av PNS og matkorntilskudd, da beskyttelsen mot import er svært svak og preferansen for norskbaserte varer er liten. Det er avgjørende å få etablert en tydeligere merking av mel og bakervarer med norsk opprinnelse, fortrinnsvis gjennom Nyt Norge. I den aktuelle markeds situasjonen er det likevel nødvendig å øke prisene på mathvete for å sikre økonomien i matkornproduksjonen. Det må arbeides videre med å øke etterspørselen, merkevarebygging, innovasjon og produktutvikling. Dette vil gi større mulighet for prisuttak som kan tas ut i markedet og ikke føre til økt import. Her vil arbeidet i Partnerskapet for matkorn og planteproteiner være viktig fremover.

Styrket FOU

Partnerskapet baserer sitt utviklingsarbeid på FoU etter bestilling fra sluttmarkedet. Det vil være opp til den enkelte markedsaktør å ta forretningsmessige avgjørelser. Målet om en økt norskandel forankres dermed i sluttmarkedet og økt norskandel oppnås gjennom et samspill mellom aktørene i verdikjeden. Det er ønskelig at avtalemidler til FoU-arbeid (FFL/JA) prioriterer innsats på matkorn og planteproteiner til mat, og forsterker spillet i verdikjeden om økt norskandel i tråd med Hurdalsplattformens mål om økt sjølforsyningsgrad.

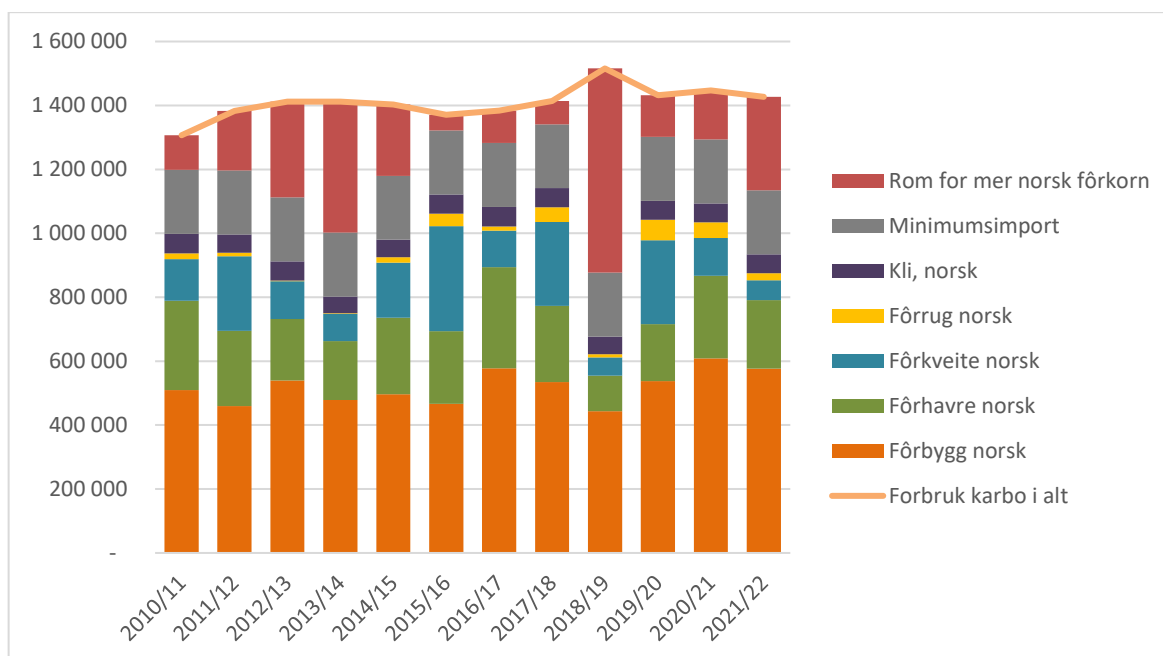
Styrket rådgivning og satsing på god jordhelse

Et stikkord for å øke norsk andel er stabil kvalitet på kornet. Tiltak som gjør kornprodusentene bedre i stand til å håndtere årsvariasjoner må styrkes. Dette er blant annet drenering, god agronomi og optimale vekstskifter. Det vil være behov for:

- Styrket innsats fra et rådgivningsapparat som kan veilede kornprodusentene innen flere og mer spesialiserte produksjoner med tilhørende utførlige dyrkningsveiledere.
- Leieavtaler som sikrer vedlikehold av infrastruktur rundt jorda og trykker investeringer for å bedre jordhelse (eks grøfting).
- Styrket innsats på drenering, særlig i matkornområder.

1.2 Fôrkorn- og proteinvekster – markedsutsikter fremover

Rundt 80-85 % av det norskproduserte kornet går til husdyrfôr. Markedsbalansen for fôrkorn varierer mellom sesonger. I et gjennomsnittlig år er det behov for mer norsk fôrkorn enn det er tilgang til, mens i gode år er rommet mindre (figur 1-4). I gode kornår som 2015-2017 varierte rommet på mellom 50 000 – 100 000 tonn. Kraftfôrbransjen har behov for en minimumstilgang av essensielle råvarer for å kunne lage et kraftfôr tilpasset husdyrproduksjon. Siden 2005 har man ikke vært i en situasjon med så stor tilgang av norsk fôrkorn at minimumsgrensen for import har blitt utfordret.

Figur 1-4 Totalforbruk av karbohydrater til kraftfôr. Mørkerød søyle er minimumsimport (200 000 tonn) og det resterende (grønn søyle) er import som kan dekkes av norsk råvare. Prognose november 2021 (Kilde: Felleskjøpet Agri)

BEHOVET FOR NORSK FÔRKORN FREMOMER

Behovet for norsk fôrkorn og mulighetene for økt volum av norsk fôrkorn fremover påvirkes av utviklingen i husdyrsektoren og forbruket av kraftfôr til de ulike dyreslagene, i tillegg til sammensetningen i fôrseddelen. Utviklingen i husdyrsektoren påvirkes igjen av blant

annet effektivisering og ytelse i kjøtt- og melkeproduksjonen, endringer i forbruket av kjøtt- og meierivarer, importsituasjonen, samt målsetninger om økt kvalitet på grovfôret og en høyere norskandel i fôrseddelen til husdyrene.

I 2018 ble det antatt at kraftfôrforbruket ville gå noe nedover i årene fremover. Hovedsakelig på grunn av nedskalering av norsk melkeproduksjon som følge av bortfallet av eksportstøtten, men også på grunn av en forventet reduksjon av forbruket av kjøtt (spesielt rødt kjøtt), samt en effektivisering i svineproduksjonen med nedgang i fôrforbruk per kilo svinekjøtt og en nedgang i total svineproduksjon. I tillegg til disse trendene kommer en vedvarende økning i import. Fra 2018/19 til 2019/2020 så man også en nedgang i kraftfôrforbruket på -2,75 %. Dette var særlig knyttet til nedgang i forbruk av kraftfôr til drøvtyggere, mens svin holdt seg stabilt. Forbruket av kraftfôr til fjørfe økte.

2020/2021 har i stor grad vært preget av Covid 19-pandemien. Etterspørselen etter norske landbruksvarer økte, noe som også påvirket etterspørselen etter kraftfôr, som økte med +2,2 %. Felleskjøpets prognose per november 2021 viser igjen en nedgang i kraftfôrforbruket for 2021/22, tilsvarende -1,9 %. Prognosen baserer seg på registrerte tall av kraftfôr til og med 3. kvartal, samt produksjons- og salgsprognoser for husdyrprodukt vurdert opp mot trend av forbruk av kraftfôr per kilo kjøtt/melk. Det er usikkerhet om melke- og kjøttproduksjon. Covid-situasjonen vil også kunne påvirke 2022.

PRODUKSJON AV SORTER OG KVALITETER I TRÅD MED MARKEDET

Alt korn tilgjengelig for fôrindustrien brukes opp hvert år og årlig norsk fôrkorntilgang er ikke per nå veldig avvikende fra industriens behov. Hvete, bygg og havre kan innenfor visse grenser erstatte hverandre i kraftfôret, blant annet ved at innslag av andre råvarer også tilpasses. Hvete er kanskje den mest fleksible råvaren. Samtidig har kraftfôrindustrien signalisert at de ønsker seg mer fôrhvete, i tillegg til norske proteinråvarer som åkerbønner og erter. I kyllingfôr er det et stort behov for hvete, og kraftfôromsetningen til fjørfe har økt kraftig, fra 259 800 tonn i 2000 til 480 300 tonn i 2020, tilsvarende +85 %. I tillegg er hvete etterspurt til andre husdyrproduksjoner. En tilstrekkelig hveteproduksjon er også avgjørende når norskandelen i melet skal opp mot 90 %.

Hvete er dermed en nøkkelfaktor, både på fôr- og matsiden. Å sikre nok hvete, med riktige sammensetninger av kvaliteter, er viktig for å øke bruken av norsk korn. Samtidig er nye byggsorter attraktive fordi de gir relativt store avlinger med lavere risiko enn for eksempel vårhvete til mat. Yterike byggsorter har potensiale til å fortrenge hvete og kan føre til at potensialet for produksjon av hvete ikke tas ut. Nye byggsorter har også vist seg konkurransedyktige i områder som tradisjonelt har dyrket havre.

MÅL OM ØKT NORSKANDEL I FÔRET

Felleskjøpet har i sin bærekraftstrategi et mål om å øke norskandelen i fôret fra dagens 82 %, noe som åpner for større etterspørsel etter norsk fôrkorntilgang.

Felleskjøpet er involvert i en rekke satsinger, blant annet knyttet til å produsere mer og bedre grovfôr, inkludert et nytt prosjekt "Økt norsk". Å øke grovfôropptaket hos drøvtyggere vil gi redusert behov for kraftfôr, at behovet for importandel reduseres og forbruket av norsk korn kan opprettholdes eller økes. Dette vil totalt sett gi en høyere norskandel. Videre jobbes det med produktutvikling av kraftfôr og utvikling av nye råvarer. Eksempelvis er det satt i gang et bransjesamarbeid for å teste ut norsk kyllingfôr. Det er pågående prosjekt for mer bruk av bygg til slaktekylling, samtidig undersøkes muligheten for bruk av animalske proteiner etter endringer i regelverket høsten 2021, og bruk av gjær/insekter som proteinkilde. Dette er satsinger som vil kunne øke norskandelen i fôrseddelen og gi etterspørsel etter mer norsk korn.

Per i dag tilbyr Felleskjøpet kraftfôrblending med høy norskandel til alle dyreslag, men etterspørselen har foreløpig vært begrenset. Høyere ytelse i husdyrsektoren og i melkeproduksjonen over tid har økt kravene til energi- og proteininnhold. Dette har fram til nå ført til en reduksjon av norsk korn i kraftfôret. Felleskjøpet oppfordrer partene til å vurdere virkemidler som stimulerer lønnsomhet knyttet til å bruke norske ressurser.

Å øke norskandelen innebærer et langsiktig, stegvis og målrettet arbeid. I en felles satsing hvor det gjøres grep fra flere aktører rundt fôring, er det sentralt at dette skjer uten å påføre norske bønder økte kostnader. Det må samarbeides mellom aktører om tiltak både på kort og lang sikt.

Felleskjøpet ber om

- en nødvendig økning i lønnsomheten for norske kornprodusenter og opprettholde kanaliseringspolitikken, som sikrer nok norsk råvare til fôrproduksjonen
- fortsatt satsing på norsk proteinproduksjon
- fokus på tiltak som øker grovfôrkvaliteten og finansiering til et nytt samarbeidsprosjekt om grovfôr "Økt norsk"

Landbruksdirektoratet utreder innføring av felles målpris på fôrkorn. Rapporten er ikke avgitt når FKA forbereder sitt innspill og vi kommer eventuelt tilbake med kommentarer.

PROTEINVEKSTER

Kraftfôrindustrien vil gjerne ha mer norske åkerbønner og erter til kraftfôrproduksjon, og spesielt i 2021 var norskproduserte proteinvekster til fôr etterspurte. Vekstskifte med erter og åkerbønner har positive miljøeffekter, og vil bidra til å øke norskandelen i kraftfôret og gi tilgang på mer norskprodusert protein. Det er også ønskelig at det bygges opp tilgang av norsk råvarer og en industri som kan bidra å dekke etterspørselen etter plantebasert kost.

Det er et mål at åkerbønner og erter inngår i et vekstskifte som forgrøde til hvete, spesielt i matkornområder, og at bygg inngår i mindre grad. Typiske fôrkornområder har gode forutsetninger for å dyrke yterike byggsorter.

FKA ber om en videre satsing på norsk proteinproduksjon. En ny rapport fra AgriAnalyse¹ om muligheter og flaskehals for mer produksjon viser til at det er interesse blant bønder, men fremhever behovet for risikodempende tiltak og kompetanseheving blant bønder.

2 Stort behov for økt lønnsomhet - inntekts- og kostnadsutvikling

EKSTRAORDINÆR KOSTNADSVEKST 2021/22

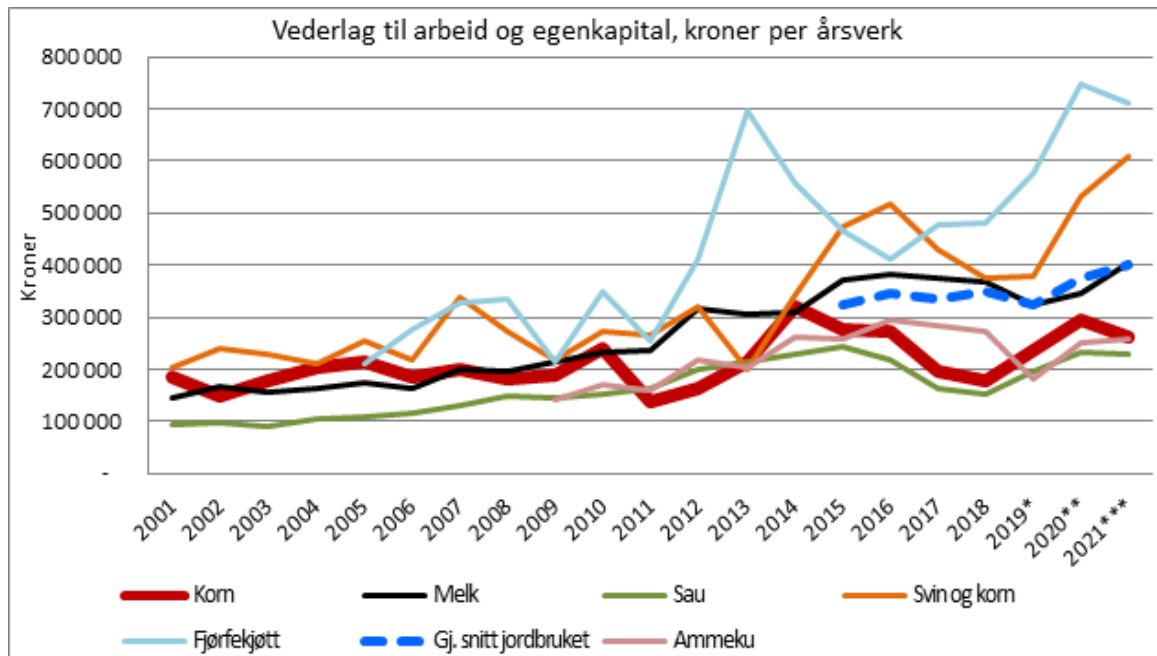
Den ekstraordinære kostnadsutviklingen som har vært i 2021 knyttet til økende energi- og gasspriser er svært utfordrende. Som følge av høy kostnadsvekst på gjødsel og byggematerialer ble det gjennomført tilleggsforhandlinger som ble avsluttet oktober 2021. Etter at tilleggsforhandlingene ble avsluttet har kostnadene til blant annet gjødsel og elektrisk kraft fortsatt å øke. Dersom en ser på kostnader som påvirkes direkte av energiprisene, som handelsgjødsel og drivstoff, utgjør disse en stor andel av kostnadene for kornproduksjonen. Den fortsatt økende kostnadsveksten vil derfor trolig slå tungt inn i lønnsomheten for kornprodusentene. Økende gjødselprisen vil for en del kornbønder påvirke gjødselstrategien for 2022. Dette vil kunne få konsekvenser for kvalitet og avlingsnivå i kornproduksjonen og gjøre det vanskelig å nå Stortingets mål om økt selvforsyningsgrad.

¹ Meir norske proteinvekstar til fôr og mat. AgriAnalyse (rapport 1-2022)

INNTEKTS- OG KOSTNADSUTVIKLING

Tallene fra referansebrukene som kom i april 2021, viser at et gjennomsnittlig kornbruk, sammen med sau og de siste årene også ammeku, skiller seg spesielt ut i negativ retning og har et betydelig lavere inntektsnivå per årsverk sammenlignet med gjennomsnittet i jordbruket (figur 2-1).

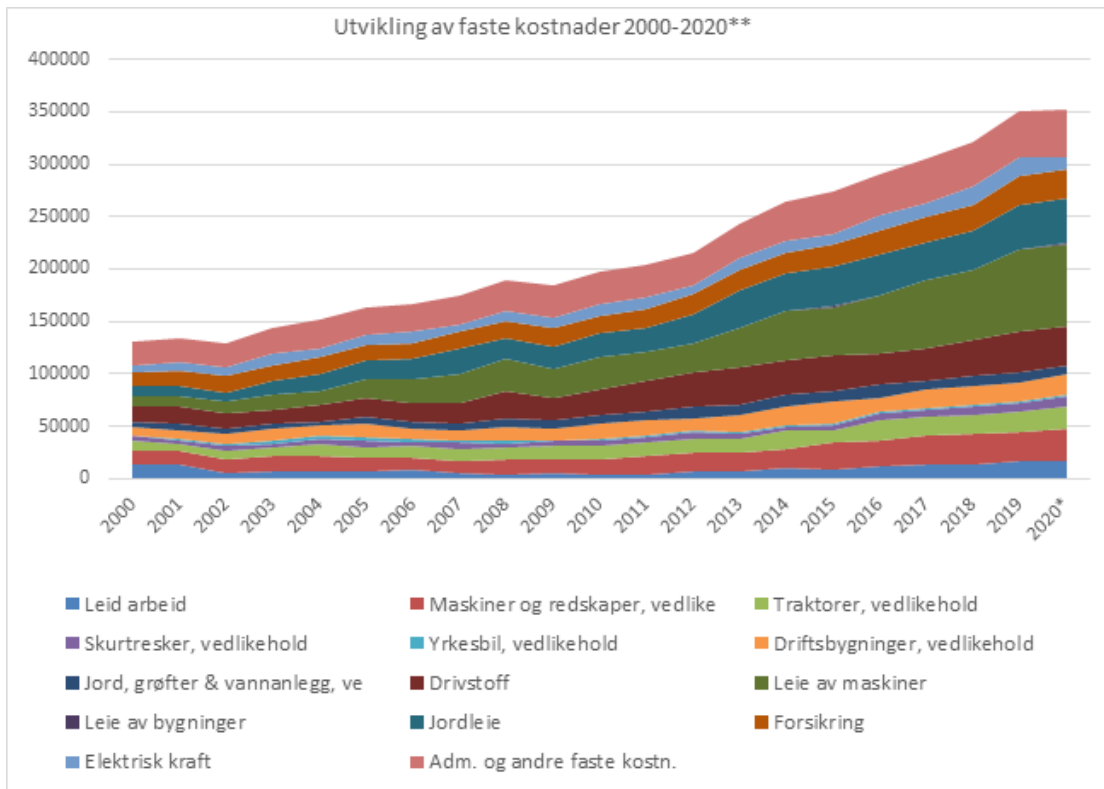
Referansebruksberegningene viser at gapet mellom et gjennomsnittlig kornbruk og gjennomsnittet i jordbruket er 142 200 kroner per årsverk. Tar man utgangspunkt i referansebruk 2 og en gjennomsnittlig kornavling på 450 kilo per daa utgjør dette om lag 30 øre per kilo korn.

Figur 2-1 Vederlag til arbeid og egenkapital, kroner per årsverk (Referansebruksberegninger, Budsjettnemnda for jordbruket). Grunnlaget for inntektsoppgjørene. Gjennomsnittet for jordbruket er hentet fra Totalkalkylen for jordbruket).

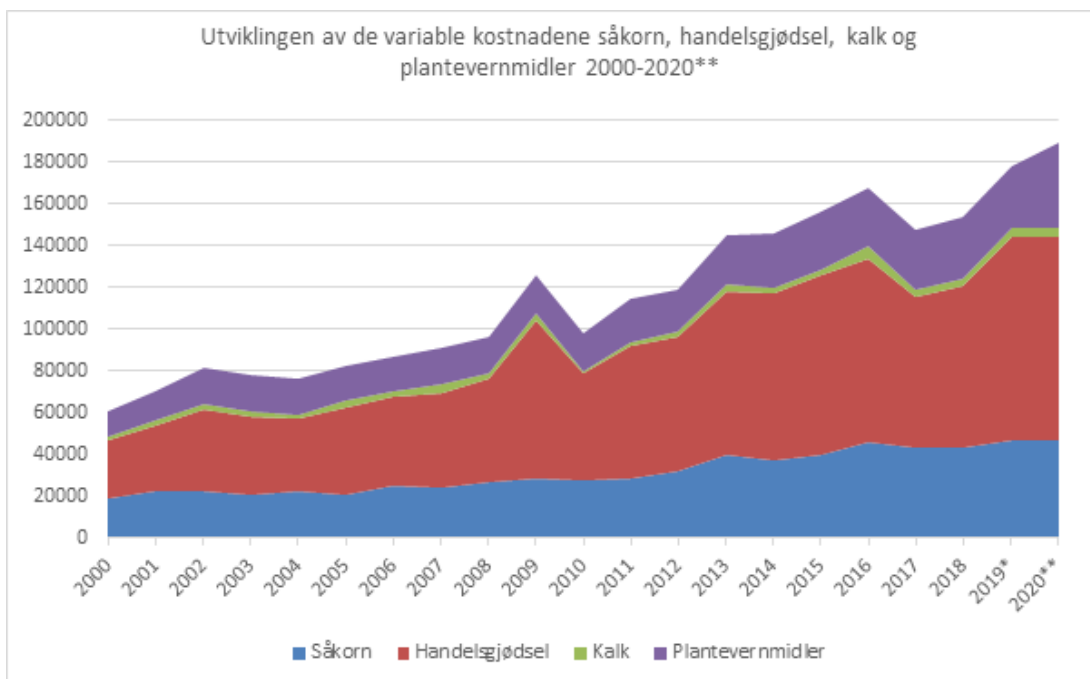
Det har vært svak lønnsomhet i kornproduksjonen i mange år. Utslaget av den ekstraordinære kostnadsveksten i 2021 og 2022 vil framgå av grunnlagsmaterialet som utarbeides av Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ).

De faste kostnadene utgjør den største posten i kornproduksjonen, og utgjøre drøye halvparten av de totale kostnadene. Det har vært en økning i samtlige kostnadsposter, men særlig postene leie av maskiner (inkl. leasing), jordleie og drivstoff, som er store kostnadsposter i kornproduksjonen, har hatt en stor økning de siste 10 årene (figur 2-2). Fra 2020 til 2021 skiller særlig kostnadene til drivstoff og elektrisk kraft seg ut med en høy kostnadsvekst.

Figur 2-2 Utvikling av faste kostnader, 2001-2020*, for referansebruk 2 korn. 2021** er ikke tatt med grunnet høy kostnadsvekst i 2021 som ikke er hensyntatt i tallmaterialet fra 2021. Nye tall fra Budsjettnemda kommer i april 2022. "Leid arbeid" er den blå linja nederst, deretter leses tabellen fra venstre til høyre (Kilde: Referansebruksberegningene, Budsjettnemda for jordbruket 2021)

Av de variable kostnadene er det såkorn, handelsgjødsel og plantevernmidler som utgjør de største kostnadene. Dette er kostnader som har hatt stor vekst de siste 10 årene, med nær en dobling for gjødsel og mer enn en dobling for plantevernmidler, dersom en tar utgangspunkt i et gjennomsnittlig kornbruk (referansebruk 2) (figur 2-3).

Figur 2-3 Utvikling av de utvalgte variable kostnadene såkorn, handelsgjødsel, kalk og plantevernmidler 2000-2020*. 2021** er ikke tatt med grunnet høy kostnadsvekst i 2021 som ikke er hensyntatt i tallmaterialet fra 2021. Nye tall fra Budsjettnemda kommer i april 2022. (Kilde: Referansebruksberegningene, Budsjettnemda for jordbruket 2021)

STOR VARIASJON MELLOM SMÅ OG STORE BRUK

Det er betydelig variasjon i inntekt mellom store og små kornbruk (tabell 2-1). Inntektstallene er pr årsverk. De minste kornbruka i materialet har i hovedsak tilhørighet i sone 3 og er plassert i områder med lavere avlinger per dekar. De største bruka ligger i hovedsak i sone 1 og er plassert i områder med høyere avlingspotensiale.

	2019	2020	2021
Ref. Bruk 2: Korn. 396 dekar korn, landet	236 900	294 000	260 000
Ref. Bruk 23. Korn <400 dekar korn (234 dekar korn), Østlandet	143 700	197 000	167 000
Ref. Bruk 24. Korn (de største 20 brukene). 865 dekar korn, Østlandet	443 000	514 600	491 100
Ref. Bruk 25. Korn/svin. 346 dekar korn + 27 avlssvin, Trøndelag	381 300	526 900	589 100

Tabell 2-1 Vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Referansebruk 2,23,24 og 25. (Kilde: referansebruksberegninger 2021, BFJ)

Felleskjøpet Agri ber partene i jordbruksforhandlingene legge vekt å styrke lønnsomheten også på mindre kornbruk for å sikre kornproduksjonen på mindre skifter og på marginale kornområder (sone 3, 4, 5A). De politiske målsettingene om variert bruksstruktur må sikres gjennom landbrukspolitiske virkemidler. Disse målsettingene blir ikke ivaretatt i konkurransen mellom aktørene.

2.1 Arealutvikling – ta vare på kornarealene

De sist 20 årene har kornarealene gått ned med drøye 480 000 dekar. Nedgangen var klart størst i årene 2006 til 2013, hvor det da gikk ut mest kornareal i sone 1 og 3, samt i sone 5A. I årene 2014 til 2021² har kornarealet vært mer stabil totalt sett, men med store årlige variasjoner. I 2020 og prognosen for 2021 viser en oppgang i kornarealene på til sammen drøye 88 000 dekar.

Et sentralt virkemiddel i den norske landbrukspolitikken er kanaliseringspolitikken, hvor en ønsker å produsere korn der det er mulig. Den stimulerer til en regional arbeidsdeling for å sikre god arealutnyttelse og høy selvforsyning. For å nå målet satt i Hurdalsplattformen om å øke selvforsyningsgraden til 50 %, korrigert for import av fôrråvarer, spiller norsk kornproduksjon en avgjørende rolle. Å ha god økonomi i kornproduksjonen er avgjørende å unngå ytterligere nedgang i norske kornarealer og for å sikre at areal som har forutsetninger for korndyrking brukes til det. Lønnsomheten i kornproduksjonen er for lav, og det har vært en sterk kostnadsøkning i 2021 og så langt i 2022. For å unngå at kornarealene igjen reduseres vil Felleskjøpet Agri be avtalepartene om kompensasjon for økte kostnader og at kornøkonomien styrkes i årets oppgjør, i tråd med ambisjonene i Hurdalsplattformen og budsjettavtalen.

3 Anbefalinger priser, tilskudd og tiltak

Lønnsomheten for et gjennomsnittlig kornbruk har over mange år vært lav og kornproduksjonen er blant produksjonene med svakest økonomi. Norske kornprodusenter må få styrket sin lønnsomhet. Felleskjøpet ber partene sørge for:

- kostnadskompensasjon for de økte kostnadene.
- at lønnsomheten i kornproduksjonen må opp på snittet av lønnsomheten i jordbruket i årets oppgjør. Med utgangspunkt i referansebruksberegningene fra 2021 tilsvarer det ca. 30 øre per kilo korn.
- at inntektsgapet til andre grupper tettes, i tråd med Hurdalsplattformen og budsjettforliket.

Styrke lønnsomheten i kornproduksjonen og bidra til økt produksjon av mat- og fôrkorn

Felleskjøpet Agri ber om

- at kornprisen må økes for å styrke lønnsomheten hos bonde og oppnå de politiske målsettingene om selvforsyning, men må i store grad kompenseres i form av prisnedskrivning (PNS) og matkorntilskudd. FKA mener en vesentlig del av styrket lønnsomhet i kornproduksjonen kan bestå av økte arealtilskudd.
- at man i årets forhandlinger styrker økonomien også på mindre kornbruk. Det er betydelig variasjon i vederlag til arbeid og egenkapital pr årsverk mellom store og små kornbruk. For å ta vare på kornarealene og unngå tap av arealer og omlegging til gras.
- at en økning i målpris på mathvete kompenseres med minimum 80 % i form av økt PNS og matkorntilskudd. Partene må legge stor vekt på at norsk matkorn og foredlingsindustri ikke taper markedsandeler når prisene igjen normaliseres på verdensmarkedet.
- at målprisen på hvete økes vesentlig mer enn for bygg, for å sikre at hvetedyrking er mer konkurransedyktig mot høytytende byggsorter.
- at partene bidrar til å oppnå ambisjonen om at 90 % av matmelet skal være norsk i 2030, jf. også Hurdalsplattformen om økt selvforsyning. Målet om økt selvforsyning må i hovedsak finansieres med budsjettmidler.
- at partene styrker lønnsomheten for norsk fôrkorndyrkinga i tråd med ambisjonene for å heve inntektene i jordbruket.
- at målprisen for havre økes mer enn for bygg

Felleskjøpet Agri understreker behovet for at økonomien i matkorndyrkinga sikres i år, med de ekstraordinære høye kostnadene, men også at økonomien sikres på lengre sikt. Svært høye internasjonale priser tilsier i at det på kort sikt kan være rom for økt målpris på mathvete, uten vesentlig risiko for økt import. Ved en tilbakegang til et mer normalt prisnivå internasjonalt vil konkurransekraften til norsk matkorn ytterligere svekkes.

3.1 Endret prisnoteringssted for matrug

Biologisk er rug ekstra utsatt for soppen meldrøye, og matmelmøllene tar ikke imot korn som ikke er rensert. Felleskjøpet Agri har installert en maskin ved anlegget i Larvik som renser kornet. Ingen andre kornhandlere har valgt å ha slikt utstyr og i praksis må all norskprodusert matrug innom anlegget i Larvik for rensing. De andre kornkjøperne har i stor grad sluttet å kjøpe rug til matkornpris. Fra 1. juli 2024 kommer ytterlige innskjerpinger i kravene for meldrøye, både for matrug og for rug til fôr. Selv om all matrug må innom Larvik, tar Felleskjøpet Agri likevel imot matrug ved flere anlegg, inklusive tre prisnoteringsanlegg i sesong, men etter sesong bare ved Larvik og Stange. FKA er, som markedsregulator, forpliktet til å betale målpris som gjennomsnitt for alt korn som leveres kystanleggene. Siden all rug til mat må innom Larvik, er dette i dag det eneste naturlige målepunktet for uttak av målpris. Å frakte rug som først er levert til Kambo, Drammen og Holmestrand til Larvik gir kostnader knyttet til frakt og ekstra håndtering.

Vi foreslår å endre jordbruksavtalens tekst om noteringsanlegg i kapittel 2.1.4 til:

“Prisgrunnlaget for målprisvarene er produsentprisnoteringer for basis kvalitet levert til Felleskjøpet Agris anlegg i Larvik, Kambo, Drammen og Holmestrand, samt Felleskjøpet Agris anlegg i Trondheim for bygg, slik disse mottaksanleggene er definert av Landbruksdirektoratet. For matrug noteres produsentprisen bare ved anlegget i Larvik.”

FKA legger uansett til grunn at det er produsenten som har ansvar for å levere all rug som skal ha matkornpris (målpris) fram til det eneste anlegget som kan håndtere en slik kvalitet. Å definere Larvik som noteringspunkt svarer på dette. FKA har et ønske å opprettholde et servicetilbud for levering av rug. For å opprettholde dette er det avgjørende å få endret noteringssted til Larvik. Alternativet for

Felleskjøpet vil være å stenge for mottak av matrug ved alle andre anlegg enn Larvik, noe som er langt mindre gunstig for produsentene.

4 Frakttilskudd – et distriktsvirkemiddel

Landbruksdirektoratet gjennomgår fraktordningene for korn og kraftfôr fra kyst og fram til kraftfôrbruker. Frist for dette arbeidet er mars 2022 og er dermed for sent for å hensyntas i innspillet vårt. Vår generelle kommentar innledningsvis i dette arbeidet er at det er behovet for å finansiere opp ordningene, og det må sikres ordninger som tåler endringer i anleggsstrukturer.

Et av hovedmålene for landbrukspolitikken er at skal være mulig å ha et landbruk over hele landet. Herunder ligger det en produksjonsfordeling, som sikres ved å legge til rette for lønnsomhet i kornproduksjonen i områder der det er mulig. Det er husdyrproduksjonen som er basisen for jordbruk og utnyttelse av arealene i distriktene, og nær alt husdyrhold er avhengig av kraftfôr. Fraktordningene er helt sentrale distriktspolitiske virkemidler som bidrar til at prisen på kraftfôret ikke påvirkes av husdyrprodusentene geografiske plassering. Det er viktig at frakttilskuddsordningene er robuste nok til å tåle endringer i industriell infrastruktur.

INNØRING AV NYTT FRAKTTILSKUDD TIL BONDE - STYRKET KORNØKONOMI

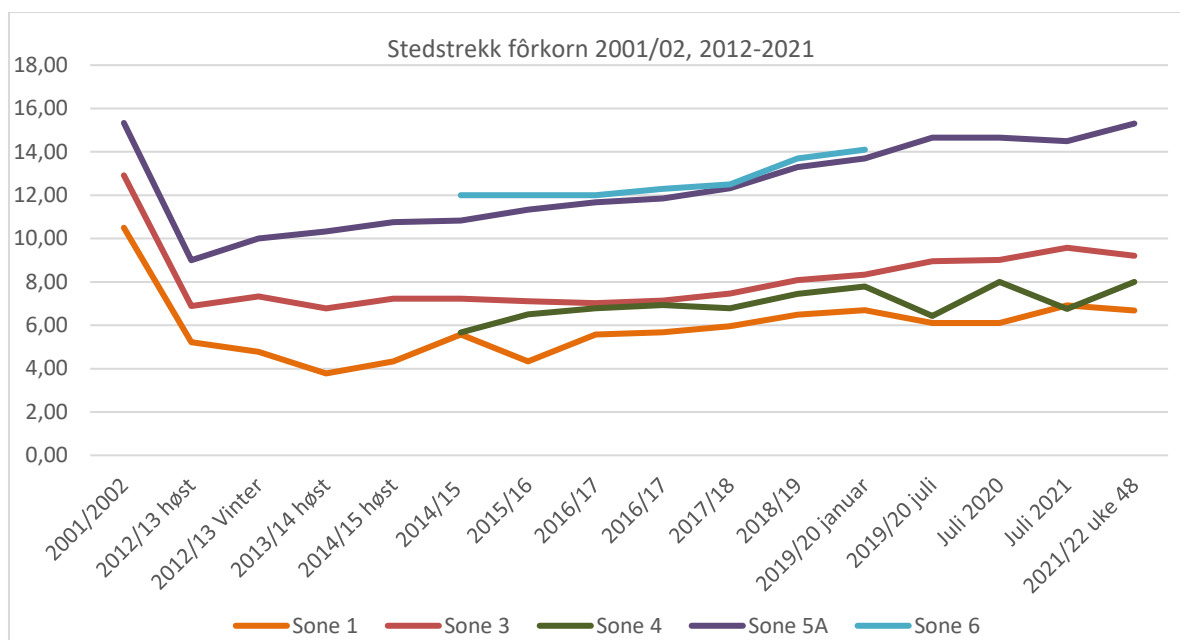
Det er et behov for å styrke økonomien for kornbrukene som ikke ligger i nærheten av kystanlegg, for å gjøre det attraktivt å opprettholde kornareal i disse områdene. Kostnadene knyttet til frakt er økende, og dette er en faktor som gjør det stadig mer krevende å opprettholde en kornøkonomi i områder som har lengre transportavstander til kystanlegg eller kraftfôranlegg.

Tilskuddet til frakt av korn fra kornprodusent eller mottaksanlegg i innlandet til transittanlegg ved Oslofjorden, sonefrakttilskuddet, ble avvirket i 2013. Det betyr at innkjøpt korn som er produsert i innlandet, men som ikke forbrukes der, har fått økt kostnad for kjøper. Stedstrekkene har økt som følge av at sonefrakttilskuddet ble avvirket. I årene 2013 til rundt 2016 ble ikke det reelle behovet for økte stedstrekk tatt fullt ut, men spesielt fra 2016-2018 har stedstrekkene økt, og det vil måtte bli ytterligere økninger i årene fremover (figur 4-1).

Konsekvensen av økte fraktkostnader er at kornbonden i innlandet som ikke befinner seg i umiddelbar nærhet av et kraftfôranlegg får redusert sin lønnsomhet. En slik belastning av kostnadene overfor bonde, vil ha sterk negativ effekt på produksjon av korn i områdene med høyest fraktkostnader fram til industri eller transittanlegg. Det er sone 5a og sone 3 som har hatt de største økningene i stedstrekk. Det er økende konkurranse om de større og nære produsentene. Eksempelvis har korn levert i Drammen ikke stedstrekk, mens korn levert i Bø har et stedstrekk på 12,7 øre. Korn levert direkte til Kambo har 0, og levert på Kløfta har 9,4 øre.

Det er behov for å gjeninnføre en utjamningsordning som ivaretar det politiske ansvaret for utjamningen mellom områder med ulik avstand til industri eller transittanlegg. Felleskjøpet ber derfor om at det innføres et nytt tilskudd som kompenserer for fraktkostnader som følge av lang avstand til transittanlegg/målprisanlegg. Tilskuddet må komme bonden direkte til gode. Innretningen på et slikt tilskudd må sees nærmere på og Felleskjøpet foreslår en partssammensatt gruppe gjennomgår innretningen av tilskuddet og at det iverksettes fra 2023.

Felleskjøpet vil påpeke at å innføre et nytt tilskudd vil være et avgjørende for å sikre videre drift av kornarealer som ligger med noe avstand til kyst eller kraftfôranlegg. Dette vil øke lønnsomheten for kornprodusenter i distrikter som i dag har høye fraktkostnader, og som kommer til å oppleve en ytterligere økning i fremover.

Tabell 4-1 Stedstrekk fôrkorn, fordelt på soner (Kilde: Felleskjøpet Agri)

MELLOMFRAKT

Tilskuddet gis for frakt av korn fra overskuddsområder til produksjonsanlegg i underskuddsområdet på fastsatte steder langs kysten. Nær alt går på båt fra transittanlegg til havner med produksjonsanlegg. Mellomfrakt er helt sentral ordning for å sikre at norsk kornråvare benyttes, er tilskuddet til frakt av korn med båt fra Østlandet til kraftfôrfabrikker på Vestlandet og nordover.

Tilskuddssatsen på mellomfrakten skal dekke transittkostnadene i havn (bl.a. havneleie, analyse) og båt. Satsene har vært tilnærmet lik siden 2012. Det er lagt til grunn en transittkostnad på 52,50 kroner per tonn, og «resten» av tilskuddet skal gå til å dekke båt.

Transittkostnadene har økt fra 76,70 kr til 78,57 kr per tonn fra 2020 til 2021.

STEDSFRAKT

Frakttilskudd gis til husdyrprodusent for transport av kraftfôr. Tilskuddsordningen er utformet med utgangspunkt i definerte basissteder. Rundt hvert basissted er det en nullsone med fastsatt egenfrakt hvor det ikke betales frakttilskudd og det gis frakttilskudd for frakt av kraftfôr når fraktsats fra nærmeste basissted til husdyrprodusenten overstiger den fastsatte egenfrakten. Frakttilskuddet i den enkelte kommune fastsettes på grunnlag av beregninger av kostnader for frakt med tankbil fra nærmeste basissted til sentrum av kommunen der husdyrprodusenten har sin produksjon.

Det har vært økte kostnader knyttet til egenfraktandel, som ble justert fra 265,71 kr per tonn til 275,61 kroner per tonn fra januar 2021. I tillegg kommer den generelle kostnads- og prisveksten.

Felleskjøpet ber om

- Innføring av et nytt tilskudd som kompenserer for fraktkostnader som følge av lang avstand til transittanlegg/målprisanlegg.
- At satsene på mellomfrakten og stedsfrakten må oppdateres i tråd med kostnadsutviklingen. Det vises til gjennomgang av fraktordningene som skal ferdigstilles mars 2022.

5 Bærekraftig kornproduksjon- god agronomi, reduserte klimagassutslipp og økt karbonopptak

I 2021 lanserte FKA sin bærekraftstrategi med mål om å øke selvforsyningen og samtidig gjøre matproduksjonen mer bærekraftig og klimasmart. Strategien har 10 satsingsområder hvor FKA blant annet skal bidra til reduserte utslipp fra drøvtyggere, øke andelen norske fôrråvarer, bidra til at landbruket blir fossilfritt i 2030 og ta vare på jorden det dyrkes på. Dette er viktige satsinger også for å nå målene i klimaavtalen inngått mellom Norges Bondelag/Norsk Bonde- og Småbrukarlag og regjeringen i 2019 om reduserte klimautslipp fra jordbruket.

For å sikre omstilling til mer bærekraftig og klimasmart landbruk er det behov for tilpassede og stabile rammevilkår.

I årets innspill vil FKA vektlegge å styrke tiltak knyttet til karbonbinding i jord, jordhelse, reduserte utslipp fra jord, samt god agronomi som gir høyere avling og bedre kvalitet på kornet, og vil trekke frem følgende ordninger som er vesentlige for kornsektoren:

Drenering: I Norge ble mye dreneringsarbeid gjort for 30-40 år siden og det behov for drenering av kornarealer. Dårlig drenert jord gir mindre og dårligere avlinger, det gir økt jordpakking og økte utslipp av lystgass. Mer ustabil og vått vær med mer intenst regn gir utfordringer med alle operasjoner, fra såing til høsting og at kvaliteten på matkornet kan svekkes². Godt drenert jord kan dermed ha gevinster for bonden i form av bedre avling, og det kan ha en klimaeffekt i form av mindre lystgassutslipp. I tillegg vil det å optimalisere kornproduksjonen og sikre matkornproduksjon, som er viktig i et matforsyningsperspektiv.

Å drenere er kostbart. Med dårlig lønnsomhet og lav likviditet hos mange kornprodusenter er slike investeringer utfordrende å prioritere. Det er avgjørende å sikre en god driftsøkonomi, i tillegg til tilskudd. Felleskjøpet Agri ber om en satsing på drenering, hvor tilskuddet til drenering styrkes, enten i form av økt sats eller at tilskuddet utgjør en utløsende prosentandel av investeringsbehovet. I tillegg bør det sees nærmere på behovet for rådgivningen og økt fokus hos NLR, samt andre flaskehalsar.

RMP: Styrke RMP knyttet til kornsektoren.

Å binde karbon i jord er en viktig del av Landbrukets Klimaplan, herunder bruk av fangvekster. Fangvekstarealet er nå på ca. 1 %, men det er interesse blant kornbønder³. For å stimulere til økt bruk av fangvekster, og andre relevante tiltak, er det avgjørende at kostnadene og merarbeidet dekkes. FKA ber partene se helhetlig på økt karbonlagring i kornjord, eksempelvis gjennom å samle noen viktige tiltak og løfte dem frem i en «jordhelse- og karbonsatsing».

Sortsutvikling: Endring i klima vil kunne kreve andre sorter for å sikre gode avlinger. Dette forutsetter at det satser videre på forskning og utvikling av klimatilpassede kornsorter som er tilpasset norske forhold.

² Drenering gir bedre avling og redusert klimagassutslipp - Nibio

³ AgriAnalyse (2020) Økt karbonbinding ved bruk av fangvekster på kornarealet. (Rapport 5 – 2020) Oslo: AgriAnalyse

6 Annet

6.1 Investeringsmidler

Å ha tilgang til fellesanlegg med god mottakskapasitet i innhøstingen er for mange kornprodusenter det mest lønnsomme, sammenlignet med å øke kapasitet på den enkelte gård. Det er et stort behov for å styrke fellesanleggene, for å sikre en robust anleggsstruktur med god mottakskapasitet. Samtidig vil det for noen kornprodusenter være behov for, og lønnsomhet i, å investere i lager og tørkekapasitet på egen gård. Som følge av økt innhøstingskapasitet og utfordringer med været i innhøstingsperioden, som vil kunne bli vanskeligere på grunn av klimaendringene, bør investeringsmidler bidra til å gi muligheter for bønder som har behov for egen lager- og tørkekapasitet. Dette vil kunne bidra til å sikre høsting i korte tidsperioder og øke bufferkapasiteten på den enkelte gård.

6.2 Økologisk korn

Felleskjøpet Agri ønsker at det produseres mer økologisk korn, i tråd med det som er behovet i markedet. FKA vil videre understreke at Norge har gode forutsetninger til å danne fullgode og rasjonelle verdikjeder innen økologisk kraftfôrproduksjon, samt for økologisk matkorn. Å produsere norske råvarer til det økologiske kraftfôret vil også spille positivt inn på å øke den totale norskandelen i fôrseddelen. Tilskudd til frakt av økologisk korn er helt avgjørende for at økologiske kornprodusenter kan få frem sine varer til mottaksanlegg for økologiske varer. Tilskuddet ble ikke justert ved gjennomgangen av fraktordningene for korn og kraftfôr i 2012, og kostnadsveksten har vært betydelig. Dette veltes i dag direkte over på økologisk kraftfôrpris og på generelle økninger på alt kraftfôr. Frakttilskudd for frakt av økologisk korn går rett til bonden. En økning av satsene vil dermed virke gunstig inn på økonomien i økologisk korn. Felleskjøpet Agri ber om at frakttilskuddet på økologisk korn styrkes og støtter videre andre tiltak som øker tilgangen til økologisk korn.

6.3 Forskningsmidler

Felleskjøpet Agri har fokus på forskning, blant annet gjennom Felleskjøpet Fôrutvikling og Partnerskapet for matkorn, og i samarbeid med forskningsmiljøer som NMBU, NIBIO, Ruralis, Agrianalyse med flere. Målet om å utvikle dagens, og å skape nye, markedsmuligheter for norsk korn og å øke norskandelen i fôr og mat vil kreve innsats blant annet innen sortsutvikling, god agronomi og dyrkingssystemer, og utvikling av prosessteknologi for å øke foredlingen av norske råvarer både til mat og fôr.

Felleskjøpet vil anbefale forskningsinnsats som prioriterer

- støtte til forskningsprosjektet som øker bruken av norsk matkorn
- utvikling av nye plantesorter tilpasset norsk klima og endringer i klima, og spesielt styrket sortsutvikling av mathvete og havre
- forskning og utvikling som hever norskandelen i fôret
- jordhelse, karbonbinding i jord, reduserte utslipp fra jord, og god agronomi

Felleskjøpet Agri ber om at det i sterk grad vektlegges krav til formidling til bønder, og at forskningsresultater og ny kunnskap gjøres tilgjengelig slik at det kan tas praktisk i bruk og gi nytte for bonden.

6.4 Beredskap

Den beste beredskapen for korn er en høy løpende norsk kornproduksjon. Produksjonsnær beredskapslagring bør inngå som en del av DSB sitt mandat.